

PÅ FÄRDVÄGARNA

DAN ANDERSSON SÄLLSKAPETS MEDLEMSTIDNING
NUMMER 50. NOVEMBER 2022

Ludvig Eriksson, fritänkare,
filosof och spelman.

Sid 4

Göran Greider som rockstjärna.

Sid 6

Eva Norberg. Ren och klar
som en fäbodpsalm. **Sid 9**

Nu är Ludvika en litteraturstad

Dan Anderssons minnesstenar invigdes längs gatorna i centrum **Sid 3**

Skål för de nya minnesstenarna! Hans Gleimar är centerpolitiker i Ludvika och den som motionerade om att skapa gatstenar med citat av Dan Andersson. Det tog ett par år, men nu är stenarna på plats, och det blev fantastiskt bra konstaterade Georg Hahne, Dan Andersson-sällskapets ordförande.

*Att Ludvika är en litteraturstad syntes också när Dan Andersson-sällskapet tillsammans med 14 andra litterära sällskap ordnade bokmässa hos Ludvika bibliotek. Puch Magnus Olsson spelade på Gunnar Turessons luta. **Sid 8***

En vandring

"Det är skog i all musik i Dalar-na", har det sagts. Visst, visorna som skapades i de mörka skogarna och bland de blånande bergen rymmer skogs-sus och ödemark, lång längtan under vintern, sommarens korta glädje – allt med ett tungt allvar som underton.

I skogarnas och viddernas landskap finner Dan Andersson sin väg mot ett rike icke av denna världen, kantat av fattigdom, främlingskap och frälsning. Han vill vandra genom storm och mörker, genom eld och lidelse.

Här finns de eviga vandrarna, sökarna som aldrig kunde stanna upp för gott utan gick vidare grubblande på de stora frågorna.

Den som tänker sig en vandring i mindre format kan finna den moderna leden i Ludvikas centrala delar. Kommunen har hedrat skalden med minnesstenar i gatan på flera platser mellan stadens fasader. Du följer kartan i den fina folder som finns gratis på Dan Andersson-museet. Där finns en QR-kod för varje dikt!

Dan Andersson-sällskapet går i frontlinjen när vi tillsammans med DELS (De litterära sällskapen i Sverige) vill öka kunskapen och intresset för svensk litteratur och läslusten bland inte minst våra barn och ungdomar.

Vid ett regionalt litterärt seminarium i Ludvika diskuterades hur våra författare kan bli fullt levande idag och hur sällskapet kan åta sig en viktig plats på den litterära scenen. Och det är i regionerna eller länen som "läsrörelsen" kan utvecklas – betonades det.

I Brunnsviks folkhögskola passade vi på att inviga ett nytt bibliotek; Stig Sjödin-biblioteket. En biblioteksinvigning händer inte varje dag!

Årstidernas växlingar är en rikedom som vi tar åt oss på våra nordiska breddgrader. Därför avrundar jag med lite vinterstämning från Dans klassiska "Julvisa" från 1917:

*För den vinande nordan och vintern, broder,
för den grånande morgonens stjärna klar,*

*för vårt hem och vårt land och
vår bedjande moder,
för myllrande städer och
istunga floder
vi höja vårt stop – och för
kommande dagar
och för kärlek och lycka som
var.*

**Georg Hahne, ordförande i
Dan Andersson-sällskapet**

Detta är nr 50 av medlemstidningen *På färdvägarna*. Från och med nummer 7, som kom 2004, finns de att läsa på sällskapets hemsida. Ytterligare några av de första numren finns på Dan Andersson-museet. Men vi saknar nr 1 och 2! Finns det någon sparsam gammal medlem som kan avvara ett exemplar?

PÅ FÄRDVÄGARNA

På färdvägarna är Dan Andersson-sällskapets medlemstidning. Tidningen kommer ut fyra gånger om året som posttidning till alla medlemmar. Pappersupplaga 550 ex.

Medlemstidningen *På färdvägarna* finns även i digitalt

format. Se tidigare nummer på vår hemsida.

Vi tar gärna emot artikelförslag, insändare, frågor, bilder mm.

Redaktör, formgivning och redigering: Per Erik Kaj, per-erik@kaj.se.

Dan Andersson Museum

Engelbrektsgatan 6

771 30 Ludvika

072-2210016,

danmuseet@gmail.com

danasallskapet.se

facebook.com/danasallskapet

Minnesstenar i Ludvika

På dagen 102 år efter sin död fick Dan Andersson fjorton minnesstenar i Ludvikas trottoarer.

– Enormt fint! utbrast Dan Andersson-sällskapets ordförande Georg Hahne.

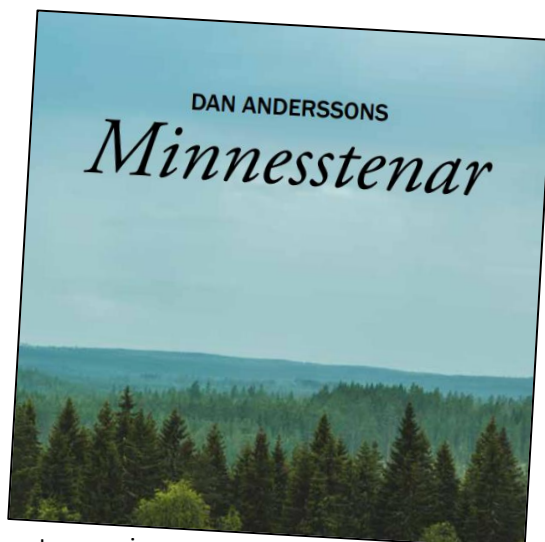
Det var synnerligen trångt i Dan Andersson-museets lokaler vid invigningen. Många ville vara med och fira. Georg Hahne pratade om minnesmärken generellt och hur de klarar tidens tand.

– Här är det hugget i sten, det borde vara odödligt.

Stenarna har blivit verklighet tack var en motion av Ludvikapolitikern Hans Gleimar som också förrättade invigningen. Allmänheten har fått föreslå texter och sedan har en jury valt ut texter till de fjorton stenarna. Vissa texter fortsätter på flera stenar.

Stenarna ligger nu på plats längs delar av Storgatan och Fredsgatan. Hans Gleimar sade under sitt invigningstal att hans förhoppning är att de ska inspirera; kanske en framtida nobelpristagare.

Dan Andersson-sällskapets tidigare ordförande, Luossaguiden Jimmy Ginsby, presenterade de 14

stenarna i ord och sång. Den planerade invigningspromenaden satte vädet stopp för så hela programmet genomfördes i museet. Många av besökarna fällde dock upp paraplyerna och gick på egen hand efter programmet.

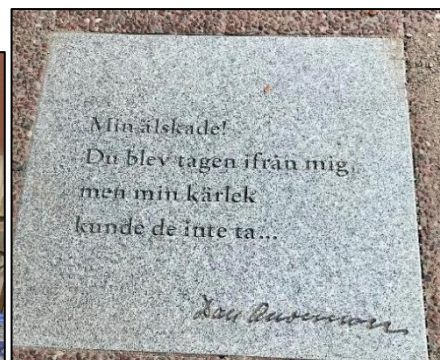
På dananderssonveckan.com finns en särskild flik för stenarna. Där kan man både läsa texterna, lyssna på dem och via en kartfunktion hitta dem.

Jimmy Ginsby presenterade de 14 stenarna inför en fulltalig publik i Dan Andersson-museet.

Sten nr 4 hittar man på Engelbrektsgatan, vid det litterära stråket med Globe bokhandel, Dan Andersson-museet och Ludvika bibliotek.

Anna Silfverin från Ludvika kommun berättade vid invigningen om hur arbetet med projektet gått till under de två år det tagit att besluta om vilka citat som skulle tas med, tillverka stenarna, få till placeringen av varje sten och trycka upp foldern som presenterar dem.

Ludvig Eriksson "Dä ä bra som dä ä"

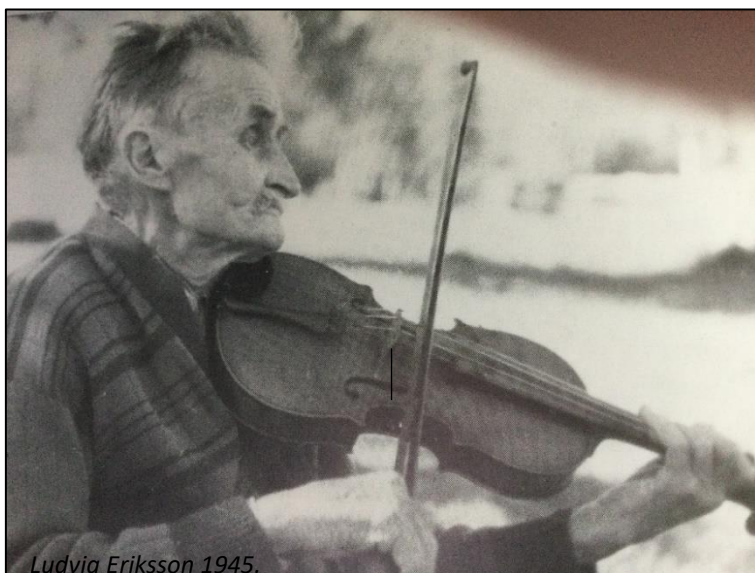
Tattarfallet vid Skattlösberg är en central plats i Dan Andersson-land. Härifrån kommer Robert Svensson, välkänd profil i Dan Andersson-sällskapet, och hans morfar, diktaren, spelmannen och filosofen Ludvig Eriksson – Dan Anderssons vän och förtrogne.

Ludvig Eriksson (1866-1949) växte upp i ett fattigt rökpörte. Han fick slita i hårda arbeten, men hade läshuvud och en poetisk ådra och kämpade sig fram mot bildning. Med ett ambulerande bibliotek engagerade han sig för att glesbygdens bebyggare skulle kunna läsa bra böcker. När det gavs tillfälle kopplade Ludvig av med en låt på fiolen och han lärde sig att skriva ner noter.

Robert Svensson med bilden på sin morfar Ludvig Eriksson.

Han var nöjd med livet som småbrukare i finnmarken. I sin självbiografi konstaterar han att "med träget jordbruks- och skogsarbete om dagen och så lite läsning, skrivning och musik om kvällen och vilostunder, går

Ludvig Eriksson 1945.

tiden fort nog och kanske "dä ä bra som dä ä".

Ludvig hade alltid fiolen med sig och när han hade rast från arbetet på åkern eller i skogen kopplade han av med att spela en låt.

Livslång vänskap

Dan Andersson fick tidigt kontakt med den tjugotvå år äldre Ludvig Eriksson. När Dan som fjortonåring reste till Amerika skrev han ofta brev hem till vännen. Brevkontakten fördjupades sedan genom åren. Ibland träffades de på tu man hand. Då tog sig Dan fram till Tattarfallet på snåriga och leliga, nu nästan helt övervuxna, stigar och vinterkörvägar.

"Min mor hade starka minnen från när Dan Andersson besökte morfar i Tattarfallet", berättar Robert Svensson. "Det var vid många tillfällen och Dan gick med spänstiga steg, fick man höra".

Roberts far Seved fanns med när Dan Andersson-sällskapet bildades 1962 och fungerade en tid som vice ordförande i styrelsen. Engagemanget från den tiden gick förstas i arv till sonen.

Ludvig Eriksson fick Dan Andersson att vid femton års ålder 1903 börja medarbeta i Bergslagsposten som bygde-rapportör under vinjetten "Brefkort från Grangärde finnmark". Och uppmuntrade den unge skribenten att fortsätta på den inslagna vägen.

Ludvig dog 1949 och då var Robert bara sju år gammal. Men vid hög ålder var Ludvig fortfarande en duktig spelman som tecknade ner vallåtar och visor som tidigare endast funnits i muntlig tradition. Han var desutom intresserad av filosofiska funderingar med Kant, Voltaire och Rousseau i högsätet.

Ludvig blev en av Dans få riktiga vänner. Han skulle betyda mycket för skalden som mentor och förtrogen. Som fritänkare och "lennstrandian"¹ hjälpte han Dan ur många tunga mörka religiösa grubberier till en ljusare kristen livssyn.

I september 1908 skriver Dan i ett brev till Ludvig Eriksson bland annat:

Men nu en tid har det förunderliga inträffat, att jag fått en mera vidgad och mera ljus blick på livet än jag haft förut.

¹ Viktor Lennstrand 1861-95. Fritänkare som ville avskaffa

statskyrkan och var motståndare till kristendomen.

Grundare av Utilistiska samfundet.

*Emellertid känner jag mig för-
underligt nöjd med tillvaron.
Jag tror Gud och de flesta
människor om gott och jag är
nöjd. Ser du jag har skrivit
många dystra saker, men det
här var meningen att det skulle
bli ett solbrev.*

Med vännen utbyter Dan för-
troenden. I ett annat brev från
1908 avslöjar Dan att:

*Ifall du lovar att tåga, kan jag
tala om för dig att jag gått och
förläskat mig med.*

Inspirationskällor

Dan Andersson fascinerades av
den gamle sjömannen och
handlaren Victor Carlsson i
Skattlösberg, kallad Jungman
Jansson, som utvidgade världs-
bilden med berättelser om sitt
liv till sjöss. Victor kunde som
Ludvig Eriksson plocka fram en
fiol vid de flesta tillfällen och
de båda lärde Dan att hantera
instrumentet.

"Min morfars mest kända dikt
är nog *Min kyrka*", inflikar
Robert.

*Min kyrka är den mörka skogen
där furor bilda pelarrad
där ingen mänskostämman
höjes*

*blott trasten sjunger nöjd och
glad.*

*Där känner jag min gud så nära
där ser jag honom överallt.
Hans röst i furors krona susa
i fåglars stämman tusenfalt.*

Midsommaren nittonhundra-
nittiotre skrev dragspelaren
och vissångaren Gottmar Tro-
gen från Blötberget melodin till
dikten när han besökte Tattar-
fallet.

*Ludvig med spelkamrater vid
Ludvika gammalgård*

Ludvig Erikssons låtar spelas
numera i bygden och på många
andra platser inte minst när
det är dags för Dan Andersson-

vecka och Luossafest. Vis- och
låtspelsgruppen Saxdalingarna
till exempel har hyllat nestorn
med ett helt eget "Ludvig-
program."

Tattarfallets lägereld

Det har blivit en tradition att
Dan Andersson-veckan varje år
avslutas i Tattarfallet. Sällska-
pet med Robert Svensson i
spetsen bjuder in till en stunds
eftertanke och vilsam under-
hållning. Någon sjunger en
sång. Någon läser en dikt. Man
lyssnar och njuter medan gnis-
torna från lägerelden fladdrar
mot den mörka skogen för att
slutligen falna och dö. Skym-
ningen faller. Myggen gör sitt
bästa för att få de församlade
ur balans. Men lyckas inte. Den
rätta Dan Anderssonstäm-
ningen har nämligen infunnit
sig!

Fotnot: Tattarfallet och ordet
tattare anses i det här fallet
inte ha någon koppling utan
det handlar om en sorts stort
bovete som finnarna hade med
sig från hemlandet och som
gav rikliga skördar på svedje-
markerna.

Georg Hahne

Magisk kväll på Öland

Det kom ett stort vackert vykort föreställande
orkidéer på Öland till Dan Andersson-museet. Här
är den lilla berättelsen på vykortets baksida.

Hej!

*Här kommer en självupplevd liten berättelse med
anknytning till Dan Andersson. Jag heter Jan
Andersson och bor i Färjestaden, Öland. Det här
hände för cirka 10 år sedan vid Irmantorps fornborg på mellersta Öland. Det var
en stilla augustikväll, och det hölls en visafn där vid kaffestugan omkring 200 meter från borgen.
Gitarr och sång Mats Dahlborg, pensionerad kyrkoherde med anor och rötter i Dalarna. Han tolkar
Dan och Ferlin med verklig fingertoppskänsla. Den här kvällen var det Dan som gällde, och när
aftonen tonade ner framförde han Spelmannen som avslutning. De sista stroforna lyder ju "Jag skall
spela till uppståndelse en gång", och när de sista gitarrackorden hördes, kom det bortifrån borgen i
den alldeles stilla luften en bris, nådde fram till oss, stannade någon sekund över oss, vände och
sjönk liksom ner i borgen varifrån den kommit. Allt inom loppet av 10-30 sekunder. Vi som var där
tittade förundrat på varandra och förstod att vi upplevt något speciellt. Vill man kan man kanske
tolka det som en hälsning från Dan! En positiv sådan!*

Jan Andersson, Färjestaden

Hon vars hjärta var som mitt

Göran Greider, Ellen Sundberg, Johan Airijoki och Malmfältens Rockklubb

Av Jerker Kaj

Mejeriet i Lund en regnig lördag i början av oktober. Sittande publik. Blåa Myranstolar i långa rader över gradängerna. Jag står och ser ner på folkhaket från ena balkongen.

Balkongerna är ståplats: billiga biljetter, onda ryggar, publikhav, och snart Stockholm och Brunnsvik ur fågelperspektiv.

Vi inväntar en musikalisk föreställning kring Göran Greiders roman *Hon vars hjärta var som mitt*. Ljudteknikern bär en t-shirt med trycket SD=rasister. Medelåldern är hög. Det klirrar av glas och höga förväntningar.

Göran Greider är en rockstjärna och älskar att kasta sig mellan fiktionen och närvaron i rummet.

Fem musikanter i vitt med Johan Airijoki i täten, Göran Greider (som vanligt) i svart och Ellen Sundberg i ett svart-vitt mittemellan inträder på scenen. Greider slår sig ner i en fåtölj bredvid en mysig golv-lampa. Musikanterna spelar en låt. Johan Airijoki sjunger fint.

Stones och Rushdie

Göran Greider tar vid efter låten och förutspår att vi kommer få se fler spelningar som kombineras med läsning. The Rolling Stones och Salman Rushdie, är exemplet han tänker sig. Publiken skrattar hjärtligt.

Konserter efter pandemins grepp över kultursverige är sällan ambitiöst ihopsatta. Det är om man har tur albumaktuella artister som spelar en blandning av nytt och gammalt

och om man har otur en rest från musikhistorien som samlar ihop mer slantar genom att spela hitlåtar från förr.

Den här föreställningen är ett roligt undantag. Visserligen är huvudhistorien 100 år gammal och visserligen är huvudpersonen på scen en gubbe i 60-årsåldern som sitter i en fåtölj. Men låt oss inte luras av det. Hon vars hjärta var som mitt är en pigg produktion.

Försenat projekt

Producenten Pontus Sillrén kom på idén. Han har tidigare gjort produktioner med olika artister som tolkat Kjell Höglund och Barbro Hörberg. Hon vars hjärta var som mitt kom sedan av sig under pandemin, Göran Greider insjuknade i cancer och Sara Parkman som från början var tilltänkt för projektet var tvungen att tacka nej för att genomföra andra turnéer. Ellen Sundberg hoppade in. Sillrén gav artisterna fria händer och under ett par dagar i Kiruna och Östersund under sommaren repade Airijoki och Sundberg med bandet Malmfältens rockklubb (under den här turnén med Robin Lindkvist på bas). Greider var med och hade idéer om vilka låtar som passade när.

Språklektion på Brunnsvik

Historien börjar med en språklektion på Brunnsvik. Dan Andersson och Märta Larsson uttalar sina namn på franska. De låter märkliga. Till slut säger Dan att han heter Daniel för att behålla ett uns värdighet. Det fnittras och flyttas närmare och en låt kommer in och bryter fiktionen. I nästa nedslag i

historien blir en pappa hemma på Östermalm vansinnig över pojkvännen och förbjuder relationen. Ny låt och nytt nedslag och vi befinner oss där när Dan Andersson trillar i någon tjärn och plitar ner någon dikt i sorgen. Och så fortsätter det. Musik och berättelse i växelverkan. I korta nedslag gör sig Greiders bok mycket bra. Ett koncentrat av en kärlekshistoria på temat omöjlig kärlek och klass.

Rockstjärna

Göran Greider är en rockstjärna och älskar att kasta sig mellan fiktionen och närvaron i rummet. Ibland lämnar han berättelsen för ett slags mellanprat. En gång lämnar vi historien om Dan Andersson och hans Märta för att kommentera valresultatet. En annan gång berättar Greider om hur Sverigedemokraterna försökte göra Dan Andersson till deras poet en gång men hur Greider då skrivit en avskräckande text om Dan Anderssons tid som muslim.

Dans texter

Ellen Sundberg har gjort ett par skivor och med senaste *Ett bloss för Bodil* där hon tonsatt Bodil Malmstens dikter fick hon ett större genomslag. Johan Airijoki från Malmberget har gett ut musik i eget namn som sträcker sig mellan lågmäld visa och fullt ställ. Men vi får aldrig höra artisternas egna låtar eller Greiders egna dikter den här kvällen. Det är Dan Anderssons texter och Greiders

fiktionaliserade version av Dans och Märtas kärlekshistoria. I *Omkring tiggarn från Luossa* framförs verserna växelvis av Airijoki och Sundberg och Nikolai Åystö som spelar basklarinett och piano kliver fram och sjunger en vers på finska. ”Vi tänkte ta en vers på skånska, men det är ett så svårt språk” skojar Greider. ”Förstår ni inte finska kan jag trösta er med att versen är totalt obegriplig även på svenska.”

Gamla och nya tonsättningar

Tonsättningen av *Omkring tiggarn från Luossa* har man hört tidigare. Hootenanny Singers version har fem miljoner spelningar på Spotify. Sofia Karlsson och Thorstein Bergman har också välspisade versioner. Carl Norén släppte en version så sent som tidigare i år. Lite dammiga blir de gamla tonsättningarna. Johan Airijoki har själv tonsatt *Jag har drömt, Sista sången* och *Gässen flytta*, Ellen Sundberg har tonsatt *Vaknatt* och så har de tillsammans tonsatt *En som tänkte tanken*. De egna versionerna lyfter mer. De har försökt komma ifrån popformen med verser och refränger och istället arbetat mer med stämningar och stora ljudsjok. De har skapat ett groove som puttrar på och över det sjunger de Dan Anderssons

ofta långa dikter. Under turnéns gång har de finjusterat och ändrat och i Lund - efter 15 spelningar - sitter allt perfekt. På ett ställe reser sig Göran Greider upp och vandrar bort mot Sundbergs mikrofon och läser stående medan orkestern spelar. Gåshud!

Underbar musik

Malmfältens rockklubb brukar kompa Johan Airijoki. De är ett otroligt band. Tungt och finurligt på norrländskt vis. Att höra Ellen Sundberg med ett monster till trummis i Markus Larsson och med magiskt bluesigt avigt gitarrspel av Torbjörn Ömalm är underbart.

”Vi vinner nästa val” skrålar Greider under publikens jubel efter sista låten och river ner applåder. Jag ser ner på publikhavet och undrar hur Greider kan vara så bombsäker på att Mejeriet är fullsmockat av socialister.

Myranstolarna knarrar när publiken förväntansfulla inför nästa val och extranummer reser sig. Artisterna kommer ut för extranummer och sjunger en akapella-version av *Nu mörknar min väg* och till och med Greider sjunger. Det är en udda tonsättning, signerad Nisse Munck, som Torbjörn Ömalm grävt fram. Det sägs ibland att *Nu mörknar min väg* var den sista text Dan Andersson skrev. Att

han skrev den, den där sista natten på Hotell Hellman där han avled 1920.

Big Burger

Jag träffar Johan Airijoki vid merchbordet efter konserten och frågar om det är vemodigt eller skönt att turnén är över.

”Vemodigt. Vi har spelat in konserterna och jag hoppas att det kommer en live-skiva. Jag kommer sakna Big Burger! Vi kallar Greider det. En fin, vänlig och ödmjuk man. Någon som funnits med hela livet och tyckt grejer i alla sammanhang och som man plötsligt fick träffa i verkliga livet”.

”Och honom kallar ni Big Burger?”

Airijoki skrattar och berättar hur de under turnén var sugna på hamburgare och diskuterade vilken kedja som egentligen var bäst. Göran Greiders favorit var Big Burger. Airijoki och de andra gissade att det var en kedja som fanns i Södra Sverige som de missat och var förväntansfulla att prova den innan Greider nöjt utropade ”Här är den ju” och pekade på en Burger King-restaurang.

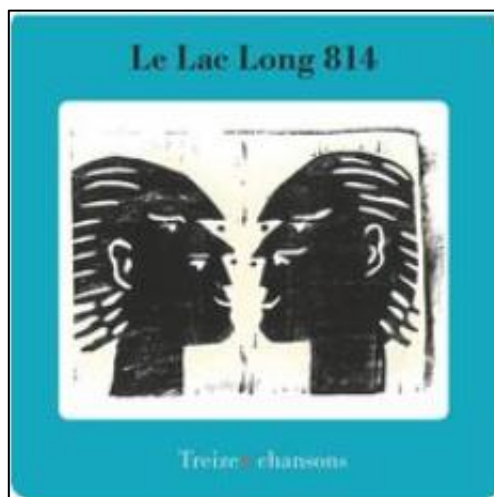
Folkbildade kvinnor och män kliver ut i oktobernatten. Det har slutat regna och Lund är fullsmockat av socialister.

Le Mousse – Jungman Jansson på franska

På Youtube hittar vi LE LAC LONG 814, ett konstnärligt samarbete mellan poeten och didaktikern Bengt Söderhäll och sångaren, kompositören och musikern Daniel Östersjö. Det är ett projekt som vill bygga ny-skapande broar mellan det svenska och det franska, och har potential att berika både det franska och det svenska kulturlivet på ett helt nytt sätt.

Duon tar avstamp i den franskspråkiga vallonkulturen i det norduppländska järnlandskapet där Dalälven bred och stilla söker sig ut mot havet.

Le Mousse släpptes på Youtube i somras och är en sorgset bluesig tolkning av Jungman Jansson. Långt från Hej och hå-allsjungandet som vi kanske vant oss vid. Vackert så det känns i bröstet.

Ludvika ett litterärt centrum

**Nu gäller det att smida medan järnet är varmt: uppvakta de nya ministrarna om litteraturens betydelse!*

**Skolministern måste förstå att prioritera läsandet i skolorna!*

**Använd lokalradions publiknätverk för att påverka!*

**Stimulera till regionala författarträffar med DELS sällskap runt om i landet och som kan finansieras med enkla medel!*

Några av de förslag som kom fram när Dan Andersson-sällskapet och DELS (De litterära sällskapen i Sverige) arrangerade ett regionalt seminarium i Ludvika.

15 litterära sällskap kom till seminariet för att lära känna varandra och diskutera samarbeten. Man såg en litterär teaterföreställning i Dan Andersson-museet och ordnade en minimässa i Ludvika bibliotek.

Stig Sjödin till Brunnsvik

Folkrorelsernas högborg Brunnsviks folkhögskola öppnade sina studielokaler för litterära samtal och passade på att inviga ett nytt bibliotek: Stig Sjödin-biblioteket. Stig Sjödens döttrar har bestämt att biblioteket ska komma till Brunnsvik och nu blir det verklighet.

DELS

DELS, som samlar uppemot 120 litterära sällskap, vill visa att den mänskliga idealiteten inte har stelnat och dött.

Ordföranden Birgitta Wistrand pläderade för det mänskliga mötet. Att läsa naturligtvis, men också att träffas och samtala om böcker.

Brunnsviks Jörgen Hammarin presenterade bland annat Eva von Bahr, legendarisk lärare från tiden när Dan Andersson gick på skolan.

En bokmässa i Ludvika bibliotek var en del i det litterära seminariet.

DELS ordförande Birgitta Wistrand i det nya Stig Sjödin-biblioteket.

Göteborgsskådespelaren Jimmy Tingstedt spelade sin föreställning "Breven från Dan" i museet.

Dan Andersson-sällskapet stod som värd för regionträffen och presenterade bland annat sitt nya Dan Andersson Museum och det digitala kartprojektet med besöksmål och fysiska vandringsleder *Dan Andersson-land* som håller på att utvecklas till ett pedagogiskt läromedel.

15 sällskap

Utöver Dan Andersson-sällskapet var det ytterligare 14 litte-

rära sällskap som medverkade; Stig Sjödin, Erik Axel Karlfeldt (två olika föreningar), Per Anders Fogelström, Nils Ferlin, Astrid Lindgren, Frank Heller, Harry Martinson, Elin Wägner, Emilia Fogelklou, Werner Aspenström, Peter Nilson, Gunnar Turesson samt Olle Svensson.

Text och bild: Georg Hahne och Per Erik Kaj

Ren och klar som en fäbodpsalm

1999 fick poeten Eva Norberg Dan Andersson-priset med följande motivering:

"För hennes melodiska poesi med en ton så ren och klar som en fäbodpsalm och som bottenar i finnmarkens traditioner och i Dan Anderssons sökande efter ljus och mening – en poesi som klingar klarnad mot himlen och skänker lyssnaren både hopp och tröst."

Eva Norberg debuterade som poet 1941 med samlingen *Evig låga*. Det skulle bli ytterligare åtta diktsamlingar genom åren. Det är som psalmtextförfattare, och inte minst översättare, hon lämnat spår. Eva ingick, tillsammans med bland annat Britt G Hallqvist och Anders Frostenson, i en kommitté som på 1950-talet arbetade fram barnpsalmboken *Kyrkovisor för barn*. Många av dessa nyskrivna texter präglades av ett nytt psalmspråk.

Detta i sin tur ledde fram till tanken på en helt ny psalmbok för Svenska kyrkan, ett arbete som inleddes 1969 och mynnade ut i 1986 års psalmbok. Evas kanske mest kända psalm, ofta sjungen vid barndop, är psalm 606, *Det gungar så fint*, tonsatt av Lars Åke Lundberg. Så här lyder första versen:

*Det gungar så fint när han bär dig, mitt barn.
Han går på så mjuka sandaler.
Hans mantel är vävd av det finaste garn.
Hans arm är så stark, hans doft är så ren.
Han känner var rot och var grop och var sten,
och han nynnade en sång, som han gjorde en gång
till stjärnornas ljusa koraller.*

Evas psalmer har ett enkelt, jordnära och varmt språk, ofta från ett "kvinnligt" perspektiv, som är lätt att ta till sig. Den psalmtext som hon själv höll

som favorit var psalm 629, *Så kort var den fröjd*. Texten är ett beställningsjobb från psalmbokskommittén. Man ville ha med den folkliga koralmelodin från Älvdalen, känd kanske mest i Oskar Lindbergs tappning (*Gammal fäbodpsalm*), och bad därför Eva att skriva en text till denna melodi. Första versen:

*Så kort var den fröjd som i världen jag fann,
likt sommarn när hösten är inne.
När löftena svek och när drömmen försvann
när vilshenhet råar i mitt sinne,
var är då den vännen som bär mig till tröst?
Jag lyssnar och väntar hans fotsteg och röst.
Jag lyfter min blick upp till bergen.*

Snart stundar advent och jul och det är den tid då Eva Nor-

berg nog sjungs mest. Hon var själv född på självaste julafton. Vad många inte känner till är att hon bidragit till ett historiskt skifte vad gäller julsånger här i landet. Längre var den anglikanska julsångstraditionen oss främmande. Vår kyrka har i alla tider varit starkt påverkad av den tyska julsångstraditionen.

I början 1970-talet drogs ett projekt igång. Det ledde 1974 fram till körmaterialet *Carols vid Betlehem*, ett av de mest sålda i sitt slag. Översättare av samtliga dessa 22 julsånger var Eva Norberg. Tre av dem, nummer 122, 128 och 129, återfinns i psalmboken. Psalm 122, *Dagen är kommen*, har blivit en av de stora julpsalmerna.

**Text: Jimmy Ginsby.
Tack till Per Harling för
bakgrundsmaterial**

Eva Norberg

- levnadsbeskrivning

Eva Norberg föddes på julaftonen 1915. Pappa Hjalmar kom från Sunnansjö. Han var god vän med sin fiol och bygdens spelmän.

Sitt första skolorår gick Eva i Sunnansjö skola. Efter skilsmässa från Hjalmar valde mamman Elsa att med barnen återvända till Stockholm. Evas ungdomstid under tidigt 30-tal spenderades ofta bland vänner i Sofia församlings ungdomsgrupp, där bland annat Per-Anders Fogelström fanns med.

Eva Norbergs debut som författare skedde i slutet av 30-talet. År 1941 kom den första diktsamlingen *Evig låga*. Den följdes av en lång rad poesisamlingar, noveller och prosatexter.

Lyrikantologin *Rummet har ett fönster* (1997) gavs ut på nytt 2010 av Grangärdebygdens kulturförening.

Efter äktenskapet med prästvigde Karl Erik Hagberg kom 50- och 60-talens bestyr och vardagsliv kring hem och familj i Närke och Sörmland att prägla författarskapet.

Tillsammans med Anders Frostensson, Britt G Hallqvist och kyrkomusikern Lars Anderblad ägnade Eva mycket tid åt tillkomsten av Kyrkovisor för barn.

I 1986 års svenska psalmbok fanns 16 psalmer av Eva. Nio av dem finns i dag i den finlands-svenska psalmboken, liksom tre i den norska. Sjuttion år efter Eva Norbergs bortgång, finns nu också fyra av hennes texter översatta till nord-samiska i Nordsamisk psalm-

isk psalm-
bok - Sàmi
Sàlbmagirji
(2020).

Under 70 och 80-talet arbetade Eva med översättningar och texter till engelska julkoraler, körverk, psalmer och visor med jazzig

prägel i samarbete med Anders Frostensson, Bo Setterlind, Georg Riedel, Bengt Hallberg och Jan Allan.

Efter att Eva Norberg år 1985 flyttat från boende och bibliotekstjänst i Sigtuna och Märsta till Sunnansjö, såg fler visor för barn dagens ljus.

Eva Norberg fick 1998 Johan Olof Wallinpriset i Stora Tuna kyrka och året därpå Dan Anderssonpriset vid Luossafesten i Skattlösberg.

Efter pensioneringen bosatte sig Eva i sin farmors stuga i Sunnansjö. Hon avled där 2004, 80 år gammal. Hon ligger begravd på Lyvikens kyrkogård i Ludvika.

Efter ett initiativ av bland annat Grangärdebygdens kulturförening planerar nu Grangärde församling för en minnesplats i den nyrenoverade kyrkan.

*Jag går i musik mot ett
gränslöst ljus,
med höjda händer och själen fri
och hör mitt liv som ett
avlägst brus.
går att en droppe av evighet
bli.*

**Texten är en kortad version av
den Evas son Erik Hagberg
skrivit till Grangärde kyrka**

Otto Blixts magi

I trapphuset på Engelbrekts-
gatan 8 i Ludvika finns ett
fast konstverk som illustre-
rar en del av de magiska
föreställningar som folk-
livsforskaren Otto blix-
tsamlade i Grangärde finn-
mark. Konstverket gick inte
att flytta, men tack vare en
duktig fotograf finns det nu
att se i det nya museet.

En del av texterna i tavlan presenterade vi i nummer 46 av På färdvägarna.

Nils Ferlin-sällskapet deltog på DELS-seminariet som vi skriver om på sidan 8. Mötet inspirerade till en repris från *På Färdvägarna* nr 7, 2004:

Nils Ferlin om Dan Andersson

Nils Ferlin medverkade i boken *Ballader och spel-mansvisor* som Fib:s lyrikklubb gav ut 1954. I bokens inledning beskriver han sitt första "möte" med Dan Andersson.

"Dan Anderssons litterära bekantskap stiftade jag på Elin Svenssons Teaterlevskola, - 21 eller - 22. Det var strax efter det Visor och ballader, som även innefattade Efterlämnade dikter, kommit ut. Vi hade en av våra två gånger i veckan förekommande lyrik-aftnar, och kvällen var ganska långt framskriden, då John Elfström, glatt och bullrande, uppenbarade sej med en tydligen högviktig bok under armen. Han slog sej ner bredvid Harald Beijer, vilken fick hand om boken, bläddrade i den, behöll den, och ett-tu-tre, eller precis som Elin Svensson förklarade aftonen avslutad, dök upp under "uppläsningslampan" och sa: Jag ska läsa en dikt av Dan Andersson: Vaggsången vid Kestina. Den är lite lång, tillade han med ett illistigt öga mot mitt håll. - Tio sidor, så där. - Så de som har bråttom hem, eller brått någon annanstans, bör ge sig iväg!

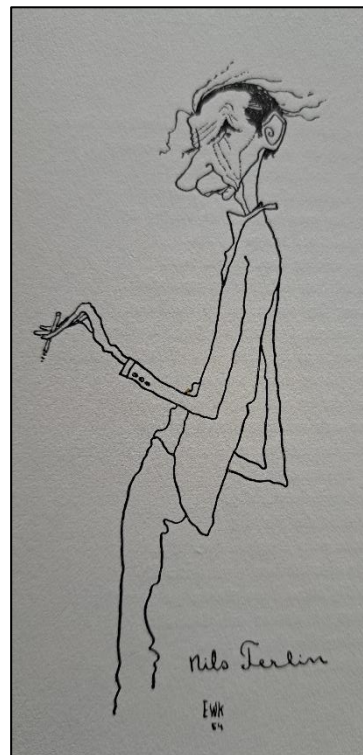
En stor vrede kom vältrandes över mej, liknande den som de gamla islänningarna brukade råka ut för.

Saken var nämligen den att Beijer och jag några timmar tidigare kommit underfund med, att vi tillsammans disponerade ett kapital på nästan en hel tia och med anledning härav beslutat oss för ett besök på Munken, den gamla hemtrevliga restaurangen i hörnet av Klara norra kyrkogata och Kungsgatan - som många nog kommer ihåg med saknad.

Nu tänkte den arme Harald alltså försöka driva med mej. Men nej! Jag låtsades varken om honom, hans idiotiska skämt eller hans uppläsning det ringaste utan spatserade ut i hallen och hämtade överrocken, som jag formligen visslade på mej. Kragsskyddaren däremot ordnade jag - snabbt visserligen, men värdigt och överlagset framför den stora trymån i studion.

Och detta uppehåll blev tillräckligt: de rader och strofer jag ej kunde undgå att höra hypnotiserade mej fullständigt: all ilska gick bort; Munken och alla restauranger i världen kom ljusår ifrån mej, försvann och existerade inte längre. Endast Vaggsången vid Kestina existerade. Och överrocken kom ut i hallen igen.

Sålunda greps jag - mot min vilja och relativt tidigt - av Dan Andersson-feber. Jag skaffade mej hans dikter, lärde en mångfald utantill och läste dem både hemma och borta. Även

Nils Ferlin i EWK's Poetalbum 1954

offentligt. I min uppväxtstad Filipstad - som jag emellanåt återvände till, och där jag ibland kunde stanna rätt länge, eller åtminstone så pass länge som ordningsmakten tillät - anordnade jag under min direktör Fabian-tid i början och mitten på tjugotalet en del Dan Anderssonaftnar. På brukena däromkring läste jag honom också, och ingenstans mötte han brist på förståelse. Folk satt som förklarade, häpna, gripna. Och detta var ändå i Fredrek på Rannsätts, Frödings och Oscar Stjernes landskap."

Så här börjar den långa dikten som finns i samlingen Svarta ballader från 1917:

Vaggsången vid Kestina

Jag är bara en gammal och tröttkörd man, och dör utan kält och knot,
under eget tak fast det kostat, och är svart av år och sot.
Det är värst med alla ungarna - men dom har inte svultit än,
och hö har vi kvar så vi klarar oss tills backen blir grön igen.
Så korna slipper att svälta - och så länge har barnen mat -
dom är inte mina, dom barnen, men mitt hjärta har inget hat.

Boka Dan Andersson i almanackan 2023

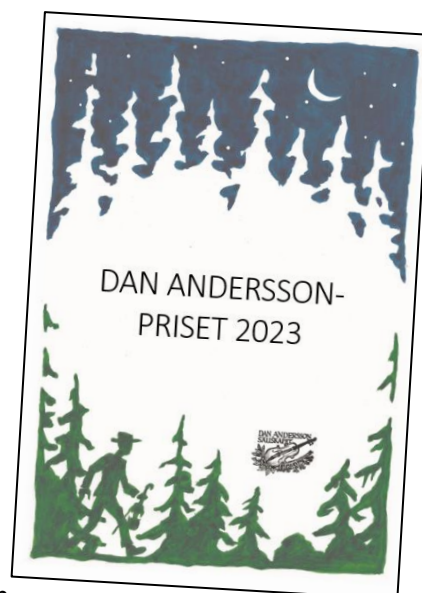
Sällskapets vårträff hålls på Brunnsvik **18-20 maj**. Inbjudan kommer i På färdvägarnas februarinumner.

Dan Andersson-veckan **29 juli till 5 augusti**. Programmet presenteras digitalt den 6 april och tryckt i På färdvägarnas maj-nummer.

Gunde Johansson-priset delas ut på Brunnsvik den **30 juli**.

Sällskapets årsmöte hålls i Tattarfallet fredag den **4 augusti**.

Dan Anderssonpriset delas ut på Luossafesten den **5 augusti**.

Föreslå pristagare!

Vem vill du se som pristagare 2023?

Dan Andersson-priset ska ges till "diktare, författare vilkas verk har frändskap med Dan Anderssons verk och andan i dessa eller till person eller personer som förtjänstfullt bidragit till att skapa kunskap och förståelse för Dan Anderssons liv och författargärning."

Gunde Johansson-priset går till någon som verkar i Gundes anda, gärna med anknytning till Värmland. Gunde Johansson var trubadur, tonsättare, folkbildare, konstnär och mycket, mycket mer. Han skulle i år ha fyllt 100 år. Hans pris har tidigare tilldelats bland andra Sven- Erik Magnusson, Solveig Ternström och senast nu i år berättaren och spelmanen Thomas Andersson från Umeå.

Lämna ditt förslag till danmuseet@gmail.com **senast den 1 mars**. Juryn som utser Dan-pristagaren består av Thomas Fahlander, Maria Sedell och Georg Hahne. För Gundepriset är det Thomas och Georg samt Puch Magnus Olsson och Ingrid Johansson.

Värva en medlem till Dan Andersson-sällskapet

Hjälp oss att bli fler! Värva en granne eller kompis. Som medlem stöder du det ideella arbetet att sprida Dans diktning till nya läsare. Du hjälper oss att hålla museet på Engelbrektsgatan i Ludvika öppet, att arrangera konserter och dela ut Dan Andersson-priset. Medlemstidningen "På Färdvägarna" kommer fyra gånger per år. Under Dan Andersson-veckan får du rabatt på inträdet till sällskapets arrangemang. Årsmötesprogrammet i augusti ingår i medlemsavgiften, och du är med och påverkar.

Medlemsavgiften är 300 kr, för ytterligare familjemedlem 100 kr. Är du under 25 år är medlemsavgiften 150 kr per år. Betala till **Bankgiro 5492-7934**, eller **Swish 123 009 9507**. Glöm inte namn och adress.

AVSÄNDARE

Dan Andersson Sällskapet
Engelbrektsgatan 6
S-771 30 LUDVIKA

ISSN 1652-1986

